

Atomvåben skal afskaffes

Af Tarja Cronberg og Steen Folke

Begge engageret i 'Nej til Oprustning – Ja til Bæredygtig Sikkerhedspolitik'

I de godt 30 år, der er gået siden Sovjetunionens sammenbrud, har vi behageligt glemt, at verdens atomvåben udgør en latent trussel. Præsident Putins brutale krig i Ukraine har medført en brat opvågnen. Hans ansvarsløse trusler om at bruge atomvåben, senest i talen d. 25.9, har skabt frygt i både Europa og resten af verden. Bluffer han eller vil han faktisk gøre alvor af truslerne? Vi kan ikke vide det, men vi kan heller ikke udelukke muligheden.

Konsekvenserne af brug af selv såkaldt taktiske, kortdistance atomvåben egnet til kampbrug er uhyrlige og uoverskuelige. Politiken bragte for nylig et kort over millionbyen Kharkiv, der viste omfanget af et sådant simuleret angreb. Det kan ikke undgå at give kulderystninger. Men skal vi ikke selv til at overveje, hvad en sikkerhed baseret på atomvåben i sidste instans er værd?

Dansk Institut for Internationale Studier, DIIS afholdt d. 27.9 et seminar om de internationale bestræbelser på at begrænse eller afvikle verdens atomvåben. På mødet fremlagde fem eksperter – blandt dem Tarja Cronberg – deres vurderinger, og de var ikke særlig optimistiske. De fem toneangivende stormagter med atomvåben, USA, Rusland, Kina, Frankrig og Storbritannien, har alle erklæret, at de arbejder for at afskaffe atomvåben, og at en atomkrig ikke kan vindes og derfor ikke bør udkæmpes. Men i praksis har de intet gjort for at leve op til det. I de sidste årtier er det gået den modsatte vej. Både USA og Rusland har udviklet nye, 'smartere' atomvåben, og flere af de aftaler, der skulle regulere området, er blevet opsagt. Senest trak præsident Trump USA ud af INF-traktaten med effekt fra 2019, en traktat der forbyder jordaffyrede mellemdistance atommissiler. Det var udstationeringen af disse missiler i en række europæiske lande, der i 1980'erne gav stødet til omfattende fredsbevægelser.

I sommeren 2022 blev der afholdt to vigtige konferencer om atomvåben. Den ene i New York, den anden i Wien. Konferencen i New York handlede om ikke-spredningsaftalen om atomvåben, som i årtier har søgt at forhindre spredning ud over de fem oprindelige atomvåbenstater. Trods aftalen er der kommet nye atomvåbenstater til, Indien, Pakistan, Nordkorea og Israel, og Iran er under mistanke. På grund af et russisk veto sluttede konferencen uden et slutdokument, men flere af DIIS-seminarets deltagere gav udtryk for, at dette var godt det samme, da det forhandlede udkast i alt for høj grad accepterede status quo.

Konferencen i Wien var en opfølgning af den traktat om forbud mod atomvåben, som blev vedtaget i FN af 122 lande i 2017 og som trådte i kraft i 2021. Ingen af atomvåbenmagterne og ingen NATO-lande har imidlertid tilsluttet sig traktaten. De betragter stadig atomvåben som afgørende for deres sikkerhed. Trods stærk modvilje fra USA deltog Norge, Tyskland, Holland og Belgien dog som observatører ved konferencen, lige som Sverige og Finland. Den danske regering ignorerede muligheden. Spørgsmålet er, om der trods alt er et vist momentum i retning af større opslutning om forbudstraktaten. Det var den fremherskende vurdering blandt DIIS-seminarets

eksperter. Er det ikke snart på tide, at Danmark følger efter alle sine nabolande og deltager i den næste konference om Forbudstraktaten?

Brug af atomvåben må betragtes som en forbrydelse mod menneskeheden. Alligevel er Danmark medlem af en militæralliance, der i sine strategier inkluderer brug af atomvåben. Ved seminaret var vurderingen dog, at USA og NATO ikke ville svare igen med atomvåben, selv om Rusland faktisk sprængte en atombombe i Ukraine. Ikke desto mindre indgår førstebrug af atomvåben som en mulighed i USA's og NATO's strategier. Blandt de store atomvåbenmagter er det forbløffende nok kun Kina, der har fraskrevet sig førstebrug af atomvåben. Præsident Obama var optaget af, at man skulle fraskrive sig denne mulighed, men det blev ikke en realitet, mens han var ved magten. Er den danske regering virkelig tilhænger af, at førstebrug af atomvåben fortsat skal være en del af det militære arsenal?

Danmarks bidrag til nedrustning og afspænding har i dette århundrede været så godt som ikke eksisterende. Krigen i Ukraine har af forståelige grunde givet medvind til militær oprustning. Men nok så meget konventionel oprustning ændrer ikke på, at muligheden for at bruge atomvåben er Ruslands eneste trumfkort over for NATO, som på alle andre områder er militært overlegen.

Danmark bør sammen med alle sine nabolande arbejde for, at FN's Forbudstraktat mod atomvåben bliver gjort til virkelighed.